

Doprinos Bosne i Hercegovine formiranju sigurnosne zajednice Zapadnog Balkana

Doc. dr. Kenan Dautović
Centar za sigurnosne studije, Sarajevo

Sažetak: *Koncept sigurnosne zajednice, iako već dugo korišten u "zapadnoj" akademskoj teoriji i praksi, nedovoljno je poznat bosanskohercegovačkoj znanstvenoj i političkoj javnosti. Ovaj članak ima ambiciju da, stavljajući pojam sigurnosne zajednice u kontekst Zapadnog Balkana i konkretnog doprinosa Bosne i Hercegovine kreiranju ove "zone mira", omogući njegovo kontekstualno razumjevanje. Ovo razumjevanje se, prije svega, odnosi na učešće Bosne i Hercegovine u regionalnoj saradnji u oblastima koje obuhvata sigurnosni sektor a u funkciji dostizanja međusobnih očekivanja da će se nesporazumi između susjeda rješavati mirnim putem i bez upotrebe nasilja. Analizirajući kvantitet i raznovrsnost regionalnih inicijativa čiji je Bosna i Hercegovina aktivni sudionik može se zaključiti da Bosna i Hercegovina regionalnu suradnju vidi kao važan segmenat svoje vanjske politike, no ostaje da se istraži u kojoj mjeri je to zbog toga što približavanje euroatlanskim integracijama zahtijeva regionalni pristup, a u kojoj zbog toga što regionalna suradnja, posebice odnos sa susjedima doprinosi i njenoj unutrašnjoj stabilnosti. Upoređujući pak, međunarodnu praksu u vidu regionalne suradnje na Zapadnom Balkanu s ponuđenim teorjiskim okvirom, moglo bi se zaključiti da se na ovom području uočavaju konture sigurnosne zajednice a u pojedinim segmentima i suštinski napreci, no da se uglavnom radi o procesima koji su poticani izvan njenog područja – ponajviše iz prostora Euroatlanskih integracija, što nudi prostor za daljnja istraživanja ovog fenomena.*

Cljučne riječi: *sigurnosna zajednica, međunarodna praksa, regionalna saradnja, socijalizacija, Zapadni Balkan*

Abstract: *Security Community concept has been used within the „Western“ academic theory and praxis long time ago, nevertheless it has not been widely known to the BiH academic and political public. This article has an ambitious to provide its contextual understanding by means of putting the term within the context of Western Balkans and look at the BiH contribution to building such a „zone of peace“. This understanding is primarily linked to the BiH participation in the regional cooperation in the areas that are related to the security sector in terms of achieving mutual expectations that all disputes among neighbours will be resolved by peaceful means and without resort to violence. Analyzing quantity and diversity of these regional initiatives in which BiH actively takes place one can conclude that BiH sees regional cooperation as a strong segment of its foreign policy; however it is to be researched to what extent it stands for important step towards Euro-Atlantic integration, or the extent to which regional cooperation, with its neighbours in particular, contributes to its domestic stability. Comparing though, international practice reified in regional cooperation within Western Balkans with elaborated theoretical framework one could also conclude that there are some nascent frames of the security community with some tangible progress in certain areas, but that this progress is mainly result of the strong influence exerted by the outside powers, mainly from the space of Euro-Atlantic integrations. This is not a conclusion of the article but rather space for further research of this phenomenon.*

Keywords: *security community, international practice, regional cooperation, socialization, Western Balkans*

UVOD

Za ispitanike iz sastava Ministarstva odbrane i Oružanih snaga Bosne i Hercegovine¹ pojam Zapadnog Balkana u geografskom smislu predstavlja region koji se sastoji od država članica bivše Jugoslavije, bez Slovenije a sa Albanijom. U geostrateškom i geopolitičkom razumjevanju pak, radi se o dijelu Jugoistočne Evrope koji se približava Evropskoj uniji. U historijskom smislu, Zapadni Balkan znači jednu konfliktnu zonu koja je, istovremeno fragmentirana i sa nedostatkom tolerancije, ali i prostor označen svojevrsnom zajedničkom kulturom sastavljen od zemalja koje su međusobno povezane identičnim ili sličnim interesima, naposljetku i zajedničkom sudbinom. Emocionalno, radi se o državama i ljudima koji su živjeli u okviru istih granica a ponekad se radi o čisto virtualno-političkom terminu sa ekstremno negativnim implikacijama i obilježenim post-konfliktnim i nestabilnim državama, posrnutim ili državama u posrnuću. To je razlog zbog čega neke od regionalnih država nastoje da pobjegnu od samog naziva, ali i geografije.

Već iz ove kratke elaboracije da se naslutiti da se radi o kontroverznom geopolitičkom pojmu čiji sami sudionici različito razumjevaju i doživljavaju. No, za potrebe ovog teksta biće dovoljno kazati da se radi o pojmu koji predstavlja eufemizam starobalkanskog “bureta baruta” i koji je skovan izvan a ne unutar regiona, što opet govori o nedostatku potrebnog nivoa identifikacije s onim što bi on trebao predstavljati. Geografski i politički preciznije rečeno, radi se o dijelu onoga što Evropska unija posmatra kao prostor Jugoistočne Evrope koji je, nakon Centralne Evrope bio na redu stabilizacije i eventualnog procesa proširenja. Da bi se pak, napravila jasna distinkcija između južnog i istočnog dijela Balkanskog poluostrva gdje se proces proširenja može smatrati završenim, i njegovog ostatka, osmišljen je naziv Zapadni Balkan.

Dakle, suština je u regionalnom pristupu Evropske unije koji olakšava rad sa grupama država, ali ne nasumično odabranih već prostora koji imaju dovoljno zajedničkih sadržilaca da bi mogli lučiti zajedničke interese i sebe mogli identificirati sa zadatim geopolitičkim diskursom. U tom smislu, konstruktivistički obrt međunarodnih odnosa fokusira se na saradnju umjesto konfrontacije koja, institucionalno artikulirana, predstavlja platformu za međusobna susretanja, rješavanja nesporazuma mirnim putem i, u konačnici, stvaranja nove vrste identiteta koji će biti komplementaran već postojećim, dominantno nacionalnim.

---

¹ Polustrukturirani intervju je obavljen sa 20 relevantnih ispitanika iz sastava Ministarstva odbrane i Oružanih snaga BiH u period mart-maj 2012. godine u okviru međunarodnog istraživačkog projekta pod nazivom “Sigurnosna tranzicija na Zapadnom Balkanu – od konfliktne zone do sigurnosne zajednice?” koji je sponzoriran od Norveškog istraživačkog vijeća (NRC) a mentoriran od Norveškog institute za međunarodnu politiku (NUPI). Projekta je relaziran u period 2010-2013 od konzorcija think tankova sa Zapadnog Balkana u kojem je učestvovao i Centar za sigurnosne studije iz Sarajeva (CSS).

Koncept sigurnosne zajednice

Iako se diktum Evropske unije, danas posmatra kao datost i nezavisna varijabla ipak se nakratko vrijedi podsjetiti na činjenicu da je sadašnja forma ujedinjene Evrope nastajala dugo i, vrlo često, u okruženju najkrvavijih sukoba koje je historija civilizacije upamtila. Iako je, u tom kontekstu, još kršćanska tradicija² srednjega vijeka zagovarala filozofiju da kraljevstva i države koje dijele ključne zajedničke vrijednosti ne bi trebali ratovati jedni protiv drugih, historijske činjenice potvrđuju da to vrlo često nije bio slučaj. Nasljeđujući crkvenu dogmu, i humanistička tradicija je, promovirajući čovjeka u vrhovnu vrijednost, podrazumjevala da krvavi sukobi nisu svojstveni ljudskom biću i da rat kao vrhunski oblik nasilja treba izopćiti iz odnosa među ljudima.

Ipak, tek se Kant, koji je u svom traktatu o vječnom miru sistem osnovnih vrijednosti vezao za oblik upravljanja i politički sistem, smatra ocem teorije demokratskog mira koja u suštini sugerira da demokracije ne bi trebale ratovati protiv drugih demokracija. Institucionalizaciju ove teorije prvi je inaugurirao Woodrow Wilson kroz Ligu naroda a nakon najkrvavijeg sukoba koji je svijet do tada vidio u obliku I svjetskog rata. Ogromna stradanja i razaranja II svjetskog rata ponudiće novu organizaciju po uzoru na Ligu naroda – Ujedinjene narode. Nije potrebno posebno isticati da su najveći protagonisti, najveći gubitnici i najveći pobjednici oveo kataklizme svjetskih razmjera opet bili iz reda evropskih naroda.

Na temelju tog gorkog iskustva, mudri lideri su ponudili alternativu ratu, razaranju i osveti u obliku pomirenja, pomoći i povjerenja. Tako će Marshallov plan ponuditi pomoć razorenoj Evropi, uključujući i Zapadnu Njemačku dok će Evropska zajednica za ugali i čelik osigurati francusko-njemačko pomirenje ali i prihvatljivu kontrolu nad osnovnim sirovinama za proizvodnju naoružanja. Val pozitivnih promjena će u odbrambenom smislu iznjedrili Zapadnoevropsku uniju i NATO, dok će saradnja u ostalim oblastima života okončati onim što danas poznajemo kao Evropsku uniju.

Sigurnosna zajednica - teorijski diskurs

Ovakav brzi razvoj međunarodne prakse, koji je rezultirao nizom međunarodnih institucija/organizacija neminovno je zahtijevao paradigmatško podešavanje i u tom kontekstu su Deutsch i grupa naučnih radnika³ nastojali objasniti posebnu formu političke zajednice koju su nazvali sigurnosna zajednica. Pritom, politička zajednica podrazumjeva „društvenu grupu sa procesom političkih komunikacija, nekom mašinerijom za prinudu, i

---

² Više vidjeti u - Dautović, K. (2007). *Prevenција konflikata u međunarodnim odnosima*, Travnik: BZK Preporod.

³ Deutsch, K. W. et al. (1957) *Political Community in the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*, New York: Princeton University Press, pp. 5.

nekim općim navikama pridržavanja“ (određenih normi op. a.). No, kako ovako definirana politička zajednica nužno nije u stanju da „spriječi rat na području koje pokriva“, autori su se fokusirali na sigurnosnu zajednicu koja predstavlja „grupu ljudi koja je integrirana“ do mjere da postoji „realno uvjerenje da se članovi te zajednice neće sukobiti fizički nego će svoje nesporazume rješavati na neki drugi način“. Međutim, osnovu ovakvog pristupa zapravo čine „međusobna očekivanja“ koja će Deutsch u konačnici nazvati „međusobnim očekivanjima miroljubivih promjena“.⁴ Dakle, osnovne značajke ovakvog pristupa čine uzajamnost i povjerenje, i to povjerenje koje se ne zasniva na pravnim garancijama već na temelju uvjerenja da strane u nesporazumu dijele zajedničke vrijednosti i zajedničko razumjevanje problema s kojima se susreću.

Adler i Barnett su 24 godine kasnije pohvalili Deutschov doprinos naučnoj disciplini međunarodnih odnosa ali su ipak smatrali njegov „kvantificirani tok transakcija“ previše uskim da bi se razumjele društvene promjene koje su „obuhvaćene i nastaju putem tih transakcija“.⁵ Ukratko, povećani broj institucionaliziranih i neinstitucionaliziranih susreta ili zajedničkih aktivnosti ne mora nužno dati odgovor na pitanje kada i da li taj broj počinje da stvara društvenu promjenu kod učesnika u pogledu promjene vlastitih stavova, pa čak i izmjene identiteta.

Ovakav postepeni razvoj autori analitički organiziraju unutar tri koncentrična kruga, počevši sa „omogućavajućim“ uvjetima od čijeg prisustva ili odsustva zavisi postojanje sigurnosne zajednice. Naredni nivo predstavljaju varijable procesa kao što su transakcije, organizacije i proces društvenog učenja te strukturalne varijable kao što su moć i znanje, koje suštinski čine institucionalni okvir u kojem učesnici razvijaju znanje o dijeljenim vrijednostima i normama. Konačno, ovako koncipiran proces socijalizacije može proizvesti „međusobno povjerenje i zajednički identitet“ kao potpuno nove vrijednosti ovog procesa.

Međunarodna praksa

Institucionalni okvir koji se pominje u okviru drugog koncentričnog kruga zapravo predstavlja platformu na kojoj se, nakon postojanja potrebnih i dovoljnih uvjeta u vidu intervenirajuće varijable, dešavaju sve one transakcije o kojima je govorio Deutsch. Međutim, taj institucionalni okvir ne predstavlja neki teleološki ili heuristički okvir iz svijeta teorije već je rezultat međunarodne prakse čijim radom su kreirane stvarne međunarodne organizacije i institucije. U tom kontekstu, za Adlera i Pouliotta⁶ praksa kao pojam ne postoji izvan „njene

---

⁴ Deutsch, K. (1968) *The Analysis of International Relations*. New Jersey: Prentice Hall, pp. 272.

⁵ Adler and Barnett (ed.) (1998) *Security Communities*, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 7-9

⁶ Adler, E. and Pouliot, V. (ed.) (2011) *International Practices (Cambridge Studies in International Relations)*, New York: Cambridge University Press, pp. 7-8.

dinamike ili procesa“; ona je neka vrsta obrasca koji podrazumjeva „određenu regularnost u pogledu vremena i prostora“; ona je kompetentna, gdje kompetencija podrazumjeva vezanost za društvene odnose; i ona se oslanja na određenu vrstu prethodnog znanja. Međunarodna praksa pak, podrazumjeva društveno organiziranu aktivnost koja se odnosi na šire shvaćenu svjetsku politiku. Takva međunarodna praksa je materijalizirana u vidu različitih kongresa, konferencija, foruma ili u vidu pojedinih institucija i organizacija kao što su Ujedinjeni narodi, NATO savez, Evropska unija i slično.

Socijalizacija

Jednom kada je formirana euroatlanska „zona mira“ ponajviše artikulirana kroz NATO savez i EU ukazala se potreba i prilika da se ova uspješna formula proširi i na periferiju kako bi se stvorio što veći krug istomišljenika i onih koji su spremni da dijele zajedničke vrijednosti, norme i stil života. Naravno, moralni autoritet za ovakvu geopolitičku viziju crpljen je iz konačne pobjede i „kraja historije“ oličene u liberalnoj demokraciji. Pragmatična formula za realizaciju ovog važnog projekta nalazila se u magično-privlačnoj moći partnerstva, koje bi, ukoliko dobije na potrebnoj kvaliteti, moglo okončati i punopravnim članstvom koje sa sobom donosi puni spektar benefita koje ove organizacije nude. Njihova odvojiva, ali ne i odvojena priroda sugerirala je redosljed gdje je NATO trebao da omogući sigurnost, a EU razvoj. Strategija odabrana za ovu misiju bazirala se na dobrovoljnoj socijalizaciji, gdje socijalizacija predstavlja „proces uvođenja subjekata u okvir normi i pravila određene zajednice“.⁷

U tom kontekstu, države partneri i eventualni aspiranti za punopravno članstvo u ove dvije institucije kombinacijom uslovljavanja i nagrađivanja bivaju socijalizirani do tačke u kojoj su zadate norme i pravila pravilno primjenjivani i usvojeni kao obrazac ponašanja. Kako se u tom slučaju radi o postepenom procesu, Checkel je ponudio mehanizme kroz koje se proces socijalizacije može odvijati. Strateška kalkulacija prati „logiku posljedica“⁸ i zasniva se gotovo isključivo na procjeni isplativosti određenog ponašanja. Ovaj mehanizam primjenjen samostalno ne nudi prostor za bilo koju vrstu ili nivo socijalizacije. Međutim, kada ponašanje određene države počne pratiti „logiku primjerenosti“⁹ tada se dešava promjena koja se karakterizira tzv. „igranjem uloge“, odnosno ponašanjem očekivanim u određenoj situaciji. Ova vrsta internalizacije nazvana „Tip I“ najbolje se odvija u uvjetima dugotrajnih i intenzivnih kontakata (transakcija) putem zajedničkih sastanaka, radionica, posjeta i sl. No, kada mehanizam „igranje uloge“ koji podrazumjeva „pasivno i nekalkulativno usvajanje novih uloga“ bude zamijenjen mehanizmom „normativnog ubjeđivanja/utjecaja“ koje nastaje „aktivnim i reflektivnim usvajanjem“, čak i prilagođavanjem novih normi, onda započinje

---

⁷ Checkel J. T. (2005) 'International Institutions and Socialization in Europe: Introduction and Framework', *International Organizations*. The IO Foundation. Vol. 59, Fall 2005. pp. 804.

⁸ Bourdieu, P. (1990) *The Logic of Practice*, California: Stanford University Press.

⁹ Isto.

„Tip II“ internalizacije. Ovakav pristup u dobroj mjeri liči na generacijski koncept reforme sektora sigurnosti (SSR) gdje I generacija SSR podrazumjeva usvajanje normativnog okvira i formiranje svih potrebnih institucija, dok II generacija SSR zahtijeva „ulijevanje demokratskog sadržaja“ u već formirani normativni okvir. To pak, podrazumjeva suštinsko usvajanje normi kao sopstvenih pravila ponašanja i njihovu kreativnu i kontekstualnu primjenu.

Dakle, kako to sugerira Poulliot,¹⁰ u društvenom i političkom životu mnoge prakse primarno ne nastaju iz instrumentalne racionalnosti (logike posljedica), praćenja normi (logike primjerenosti) ili komunikativne akcije (logike rasprave) već se one dešavaju i u skladu sa „logikom praktičnosti“ koja se zasniva na neartikuliranom znanju tzv. „know-how“, čineći ono što treba da se radi „očiglednim ili zdravorazumskim“. U tom smislu, odličan primjer predstavlja povjerenje koje Adler i Barnett¹¹ vide kao drugi konstitutivni element sigurnosne zajednice i definiraju ga kao „vjerovanje usprkos neizvjesnosti“. Na osnovi personalne i kolektivne historije (habitusa) i suočeni sa posebnim društvenim kontekstom (poljem), sigurnosni praktičari „osjećaju“ (praktički osjećaj) da mogu vjerovati uprkos neizvjesnosti – imaju povjerenje u druge članove sigurnosne zajednice.

Sigurnosna zajednica u praksi - regionalna saradnja

Ova kratka elaboracija ključnih pojmova omogućila je uvid u postojanje najmanje dvije značajne logičke vertikale. Prva se odnosi na osnovni supstrat sigurnosne zajednice artikuliran kroz međusobna očekivanja miroljubivih promjena u funkciji izgradnje i dostizanja povjerenja između njenih članova. Druga vertikala se tiče praktične realizacije koncepta sigurnosne zajednice zasnovanog na mnoštvu kontakata, vođenih različitim vrstama logika u zavisnih od sopstvenih interesa i nivoa ambicija, koji teže ka dobijanju svojih institucionalnih oblika. U slučaju euroatlanske sigurnosne zajednice radi se o dvije ključne organizacije: NATO i EU, pomoću kojih se nastoji proširiti „zona mira“ i sigurnosti koristeći mehanizam dobrovoljne socijalizacije u kojem učestvuju sve zemlje koje žele partnerstvo ili članstvo u jednoj ili obe od njih.

S obzirom da je pojam sigurnosne zajednice prilično složen za razumjevanje i istraživanje onda se on operacionalizira (ne i redukuje) pojmom saradnje, što potvrđuje i Van Wagenen¹² potencirajući njena dva aspekta: saradnju, kao ohrabrivanje „bliže kompatibilnosti vrijednosti“ i sigurnosti kao okruženja „miroljubive koegzistencije“. Imajući u vidu da pojam i praksa sigurnosne zajednice naprosto podrazumjevaju regionalni pristup onda sa u

---

¹⁰ Poulliot, V. (2008) *The Logic of Practicality: A Theory of Practice of Security Communities*. International Organizations, Vol. 62, pp. 257.

¹¹ Adler and Barnett (1998), pp. 46.

¹² Van Wagenen (1965) 'The Concept of Community and the Future of the United Nations', *International Organizations*, XIX, pp. 819.

potpunosti raščarava potenciranje NATO i EU na regionalnoj saradnji prilikom procesa socijalizacije i širenja evroatlanske zone mira i sigurnosti.

Sigurnosni sektor BiH u kontekstu regionalne saradnje

Sada kada je objašnjen regionalni pristup NATO i EU u teorijskom smislu, može se pristupiti analizi njegove konkretne realizacije na prostoru Zapadnog Balkana. U tom slučaju pojmovi međunarodne prakse, različitih logika i vrsta socijalizacije bivaju zamijenjeni instrumentima (prakse) kao što su Partnerstvo za mir, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju i sl.

U tom kontekstu, ovaj dio rada će pratiti matricu koja će sveobuhvatnost sigurnosnog sektora BiH obuhvatiti kroz prizme NATO, Evropske unije, te inicijativa koje su inherentno nastale na prostoru Zapadnog Balkana. Dok se inicijative NATO i EU mogu posmatrati kao mehanizmi vanjske socijalizacije, inicijative koje su nastale na balkanskom¹³ prostoru svjedoče o usvajanju određenih normi i pravila ponašanja. Ipak, ostaje da se vidi o kojoj vrsti Checkelove, Bourdieuove i/ili Poulliotove logike pripadaju te aktivnosti.

Druga metodološka napomena odnosi se na analizu učešća BiH u ovim inicijativama i organizacijama što će poslužiti sintentitiziranju konačnog zaključka o mjeri u kojoj BiH doprinosi izgradnji sigurnosne zajednice na Zapadnom Balkanu.

I konačno, prije nego se pređe na analizu pojedinačnih inicijativa važno je napomenuti odnos osnovnih političko-strateških dokumenata prema regionalnoj suradnji. Tako Osnovni pravci vanjske politike artikulirani od Predsjedništva BiH kao Opći pravci i prioriteta za provođenje vanjske politike BiH iz 2003.godine reguliraju da će Bosna i Hercegovina, kao „suverena i međunarodno priznata država, saradivati u međunarodnim, odnosno bilateralnim, regionalnim i globalnim okvirima“, te da će „s ciljem daljeg razvijanja dobrih odnosa, postizanja trajne stabilnosti, sigurnosti i ekonomskog prosperiteta, posebna pažnja biti usmjerena na aktivnosti u okviru regionalne i subregionalne saradnje“.¹⁴ U tom kontekstu sigurnosno okruženje razmatrano u Sigurnosnoj politici iz 2006. godine potvrđuje „značajan napredak i vidno poboljšanje sigurnosnog okruženja na Balkanu“ gdje su sve zemlje „opredijeljene za evropske i evroatlanske integracijske procese, da aktivno učestvuju u radu različitih regionalnih asocijacija, te da razvijaju i unapređuju bilateralnu i multilateralnu saradnju“. Zbog toga mogućnost vanjske agresije na BiH u „nekoj bližoj budućnosti“, „praktično i ne postoji“.¹⁵

---

¹³ Iako se dosta inicijativa odnosi i na prostor Jugoistočne Evrope za potrebe ovoga rada biće dovoljna činjenica da i takav širi okvir opet obuhvata prostor Zapadnog Balkana i da se, kao takav, može smatrati relevantnim za ovu analizu.

¹⁴ http://www.mfa.ba/vanjska_politika_bih/osnovni_pravci_vanjske_politike_bih/?id=2 [03.04.2014.]

¹⁵ Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo BiH, 2006, str. 4

NATO inicijative

Imajući u vidu vrlo specifični odnos NATO i BiH još od vremena rata 1992.-95. godine te činjenicu da su nove članice koje pripadaju i NATO i EU prvo postale članicama NATO saveza pa tek onda EU, razumljivo je što će se primat u ovoj analizi dati upravo ovo vojno-političkom savezu. Naravno, kako je to već naglašeno, primat NATO-a zapravo proističe iz primata sigurnosti jer bez sigurnog i stabilnog okruženje ne može biti ni kvalitetnih ulaganja niti adekvatnog razvoja.

Prateći i kreirajući promjene u međunarodnom sistemu koje su se dogodile nakon pada „Berlinskog zida“ članice NATO saveza su u svom novom Strateškom konceptu iz 1991. godine odlučile da dominantni koncept kolektivne odbrane obogate konceptom kooperativne sigurnosti koju Nolan¹⁶ vidi kao „model međudržavnih odnosa u kojima su nesporazumi očekivani ali čije rješavanje se očekuje unutar dogovorenih normi i ustanovljenih procedura“. Ovo po Adleru¹⁷ predstavlja „prirodnu sigurnosnu praksu sigurnosne zajednice“. Još konkretnije, kooperativna sigurnost predstavlja „kolekciju sigurnosnih praksi“ koje su usvojene od „multilateralnih institucija sigurnosnih zajednica“ zasnovanih na premisama da se prijetnje po sigurnosnu zajednicu najbolje tretiraju mjerama za izgradnju povjerenja i dijalogom, mjerama za poboljšanje uvjeta života, „promocijom regionalnih identiteta, i, posebno, uključivanjem susjednih zemalja u zajednicu kao članova ili kao partnera“. Nastojeći konkretizirati političku suradnju započetu formiranjem Sjevernoatlanskog vijeća za suradnju (NACC¹⁸), NATO članice su 1994. godine aktivirale „najintenzivniji program vojne suradnje ikada zamišljen u Evropi“¹⁹ – Partnerstvo za mir (PFP²⁰). Tako je NATO kroz edukaciju, obuku i vježbe eksportovao svoj način djelovanja u zemlje koje su bile zainteresirane za bliže odnose sa Alijansom – „čak i u zemlje koje se nisu nadale konačnom članstvu“.²¹ Formiranjem Euroatlanskog partnerskog vijeća (EAPC²²) koje je 1997. godine zamijenilo NACC, partnerima se pružila mogućnost učestvovanja u procesu donošenja odluka i planiranja, PFP se učinio aktivnijim a proces konsultacija je proširen i na neka osjetljiva pitanja kao što je kontrola naoružanja.²³ Ne razmatrajući detaljnije sve mehanizme PFP dovoljno je kazati da je to program koji je obuhvatio niz vrlo konkretnih

---

¹⁶ Nolan, J. E. (ed.) (1994) *Global Engagement: Cooperation and Security in the 21st Century*. Washington DC: The Brookings institution, pp. 5

¹⁷ Adler, E. (2008) *The Spread of security Communities: Communities of Practice, Self Restraint, and NATO's Post Cold War Transformation*, European Journal of International relations, Vol. 14, No. 2, pp. 207.

¹⁸ North Atlantic Cooperation Council

¹⁹ Adler (2008), pp. 209 quoting Nick Williams quoted in Yost (1998:98).

²⁰ Partnership for Peace

²¹ François, I. (2000) 'Partnership: One of NATO's Fundamental Security Tasks'. *NATO Review*, Vol. 48, No. 2, pp. 27.

²² Euro-Atlantic Partnership Council

²³ Adler (2008), pp. 210.

oblika suradnje koji su se, uglavnom, bazirali na principima pojedinačnog pristupa (samodiferencijacije) i konkretnog učinka (uvjeta za dalji napredak prema nivou ambicije).²⁴ No, iako je PFP uglavnom program bilateralnog odnosa zemlje partnera i NATO saveza, regionalni pristup ipak igra važnu ulogu, posebno na višim nivoima suradnje kada do izražaja dolaze regionalne specifičnosti.

U tom kontekstu, Bosna i Hercegovina je pozvana u PFP tek 2006. godine i od tada je uzela učešće u instrumentima PARP, OCC, PSE, IPCP, IPAP i ID, dok je 2010. godine pozvana u MAP sa uvjetom knjiženja perspektivne vojne imovine na državu BiH. Akcijski plan za članstvo zapravo predstavlja tipičan primjer regionalnog pristupa imajući u vidu da je aktiviran 1999. godine, nako čega su SAD 2003. godine, u okviru „Američko-jadranske povelje“, preuzele na sebe obavezu pripreme Albanije, Hrvatske i Makedonije (A3) za punopravno članstvo u NATO savez. Pored BiH, 2010. godine MAP-u se pridružila i Crna Gora, tvoreći na taj način A5. Prakse koje je ova inicijativa iznjedrila do sada su sastanci u različitim formatima, zajedničke vježbe, regionalni centri za obuku i edukaciju kao i visokosofisticirani projekti iz domena „pametne odbrane“ kao što je Balkanski regionalni pristup protivračnoj odbrani (BRAAD) u kojem učestvuju BiH, Crna Gora, Makedonija i Hrvatska, kao vodeća nacija u ime NATO-a.

NATO je 1999. godine, u okviru svog pristupa izgradnje regiona, započeo „Inicijativu za Jugoistočnu Evropu“ baziranu na već izgrađenoj intenzivnom doprinosu regionalnom miru i sigurnosti i fokusirajući se na trilateralu BiH – Hrvatska – Srbija (po ukazanoj prilici). Instrumenti koje je razvila ova inicijativa su Nadzorna grupa za sigurnosnu suradnju u Jugoistočnoj Evropi (SEEGROUP²⁵) i Zajednička procjena regionalnih sigurnosnih izazova i prilika (SEECAP²⁶).

Inicijative Evropske unije

Za razliku od NATO, EU se fokusira ne samo na odbranu već i na ostala područja sigurnosnog sektora pa u tom kontekstu postoji veći i raznovrsniji broj inicijativa koje se tiču ovog krila euroatlanskog projekta.

---

²⁴ Neki od instrumenata su: Planning and review Process - Proces planiranja i revizije (PARP), Individual Partnership Cooperation Program - Individualni partnerski program suradnje (IPCP), Individual partnership Action Plan - Individualni partnerski akcijski plan (IPAP), Intensified Dialogue - Intenzivirani dijalog (ID), membership Action Plan - Akcijski plan za članstvo (MAP) kao i Operational Capabilities Concept - Koncept operativnih sposobnosti (OCC), Training and Education Enhancement Process – Unaprijeđeni proces obuke i edukacije (TEEP), Partnership Staff Element - Partnerski štapski element (PSE), itd.

²⁵ Southeast Europe Security Cooperation Steering Group

²⁶ Common Assessment Paper on Regional security Challenges and Opportunities

Ili, kako to sugerira Lopandić,²⁷ U okviru šire strategije proširenja, EU je prema zemljama Zapadnog Balkana razvila i posebne instrumente, poput „evropskog partnerstva“ (predugovorni instrument), kao i „proces stabilizacije i pridruživanja“ (ugovorni deo procesa asocijacije, odnosno pret-pristupne strategije). Proces stabilizacije i pridruživanja (PSP) je istovremeno bilateralni i regionalni proces, koji s jedne strane uspostavlja odnose između obuhvaćenih zemalja i EU, a s druge strane ohrabruje njihovu međusobnu regionalnu saradnju.

Ovakav pristup je artikuliran i na osnovu ocjene EU da rezultati na pojedinačnim nacionalnim nivoima ne bi bili dovoljni da se postignu željeni političko-ekonomski ciljevi, posebno imajući u vidu „komplementarnosti njihovih ekonomija, sličnosti problema sa kojima se suočavaju na planu ekonomske tranzicije i uvjerenju da nema dugoročne političke stabilnosti u regionu bez uspostavljanja značajnog stepena međusobne saradnje“.²⁸

Nakon sukoba na Kosovu 1999. godine EU je redefinirala svoju politiku prema Balkanu i pokrenula dvije nove inicijative: Pakt za stabilnost u jugoistočnoj Evropi i Proces stabilizacije i pridruživanja (SAP²⁹). Regionalna suradnja se eksplicitno pominje u članovima 1. i 10. Sporazuma (SAP) dok je njegovo Treće poglavlje kompletno posvećeno regionalnoj suradnji.

Pakt za stabilnost u jugoistočnoj Evropi (SP for SEE³⁰) formiran je 1999. godine njegov cilj je bio dugoročna stabilizacija, sigurnost, demokratizacija i ekonomska obnova i izgradnja regiona. Pored regionalnog stola za jugoistočnu Evropu pri misiji Organizacije za evropsku sigurnost i suradnju (OSCE³¹), Pakt se sastojao od tri Radna stola od kojih se Treći radni sto odnosio na pitanja sigurnosti kao što su: organizirani kriminal; inicijativa protiv korupcije; kontrola naoružanja, sprečavanje proliferacije i vojni kontakti; vojna reforma i ekonomija; deminiranje; azil i migracije; te prevencija i pripreme za slučajeve katastrofa. Imajući u vidu obimnost sektora sigurnosti, ovaj sto je formirao dva podstola: za unutarnja pitanja i pravosuđe te za odbranu i sigurnost. Prvi podsto je inicirao nekoliko važnih inicijativa među kojima se posebno izdvajaju Inicijativa za kontrolu migracija i azila (MARRI³²); Policijski forum³³; Udruženje direktora policija Zapadnog Balkana (SEPCA³⁴);

---

²⁷ Lopandić, D i Kronja, J. (2010) *Regionalne inicijative i multilateralna saradnja na Balkanu*, drugo dopunjeno izdanje, Beograd: Evropski pokret u Srbiji, str. 217.

²⁸ Isto, str. 226.

²⁹ Stabilization and Association Process

³⁰ Stability Pact for South-East Europe

³¹ Organization for Security and Cooperation in Europe

³² Migration, Asylum, Refugees Regional Initiative

³³ Police Forum. Osnovan 2000. godine i realizira tri projekta: Regionalna policijska obuka, Mreža za obuku u borbi protiv organiziranog kriminala te projekat “Ukradena vozila”.

³⁴ Southeast Europe Police Chiefs Association. U okviru ove inicijative formirana je Mreža žena policajki (Women Police officer network - WPON)

Inicijativa za suradnju u borbi protiv prirodnih i drugih nepogoda (DPPI³⁵) sa sjedištem u Sarajevu; kao i Antikorupcijsku inicijativu (SPAI/RAI³⁶) sa sjedištem u Sarajevu. Podsto za odbranu i sigurnost je pak aktivirao Ohridski proces (demilitarizacija pograničnih oblasti) i program eliminiranja malog i lakog naoružanja (SEESAC³⁷); te formirao Centar za kontrolu i verifikaciju naoružanja (RACVIAC³⁸).

U toku 2006. godine formirano je novo tijelo, Savjet za regionalnu suradnju (RCC³⁹) sa sjedištem Sekretarijata u Sarajevu, koje je imalo za cilj da operativno nastavi aktivnosti SP for SEE koje su bile usmjerene na proces integracije u EU. Nakon dvogodišnjeg perioda tranzicije, Vijeće je 2008. godine postalo potpuno operativno fokusirajući se na šest različitih oblasti, uključujući pravosuđe i unutarnje poslove te sigurnost. Ključna uloga Vijeća je podsticanje i koordiniranje razvojnih projekata koji će ubrzati reforme u zemljama regiona i njihovu integraciju u evropske i evroatlanske strukture. U neke od inicijativa i projekata koje je Vijeće podržalo spadaju Forum šefova vojno obavještajnih službi JIE (SEMIC⁴⁰); Forum nacionalnih sigurnosnih autoriteta JIE (SEENSA⁴¹); Forum predsjednika specijaliziranih parlamentarnih komiteta (SEEHPSC⁴²); Forum političkih direktora u sektoru odbrane JIE (SEEDPD⁴³); Forum direktora nabavke u sektoru odbrane JIE (SEEDPrD⁴⁴) te pomoć u osnivanju regionalne mreže žena policajaca.

U toku austrijskog predsjedavanja EU tokom 2006. godine potpisana je Konvencija za policijsku suradnju u Jugoistočnoj Evropi (PCC SEE⁴⁵) koja predstavlja najznačajniji međunarodni dokument za pravosudnu i policijsku suradnju u JIE. Ova konvencija tretira aktivnosti kao što su saradnja u razmjeni informacija i standardizaciji komunikacija i opreme te saradnju u toku operacija i istraga.

Ostale regionalne inicijative

Pored inicijativa koje su pokrenute multilateralno preko NATO i EU, pojedine zemlje koje gravitiraju regionu ili imaju neki poseban odnos ili interes, pokrenule su pojedine inicijative koje su trebale biti komplementarne već postojećim uz fokusiranje na pojedine probleme, oblasti života ili su imale sub-regionalni pristup.

---

³⁵ Disaster Preparedness and Prevention Initiative

³⁶ Stability Pact Anti-Corruption Initiative/Regional Anti-Corruption Initiative

³⁷ South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons

³⁸ Regional Arms Control Verification and Implementation Centre

³⁹ Regional Cooperation Council

⁴⁰ South East Europe Military Intelligence Chiefs Forum

⁴¹ South East Europe National Security Authorities Forum

⁴² South East Europe Heads of Parliamentarian Specialized Committees Forum

⁴³ South East Europe Defence Policy Directors Forum

⁴⁴ South East Europe Defence Procurement Directors Forum

⁴⁵ Southeast European Police Cooperation Convention

Tako su SAD 1996. godine pokrenule inicijativu za uspostavljanje procesa suradnje ministara odbrane zemalja jugoistočne Evrope (SEDM⁴⁶) čiji najvažniji instrument predstavlja formiranje Multinacionalnih mirovnih snaga jugoistočne Evrope (MPFSEE⁴⁷) sa svojom operativnom komponentom u vidu brigade za očuvanje mira jugoistočne Evrope (SEEBRIG⁴⁸). Pored toga, u toku 2000. godine pokrenut je Projekat simulacijskih vježbi (SESIM⁴⁹) i vojno-obrazovna suradnja jugoistočne Evrope (SEMEC⁵⁰).

Forum za pomoć zemljama jugoistočne Evrope (SEEC⁵¹) predstavlja sigurnosnu inicijativu koju su 2004. godine pokrenuli Evropska komanda OS SAD (US EUCOM) i Ministarstvo odbrane Republike Slovenije i ona se fokusirala na mobiliziranje donatorske pomoći zemljama regiona postizanjem najboljeg efekta i izbjegavanjem dupliranja resursa.

Inicijativa za suradnju u jugoistočnoj Evropi (SECI⁵²) formirana je 1996. godine na inicijativu SAD čiji najvažniji projekat predstavlja Regionalni centar za borbu protiv prekograničnog kriminala sa radnim grupama za borbu protiv trgovine ljudima i krijumčarenja migranata; za borbu protiv droga; za borbu protiv prevara i krijumčarenja; za borbu protiv privrednog i visokotehnološkog kriminala; za borbu protiv trgovine ukradenim vozilima; za borbu protiv terorizma i za sigurnost transporta opasnih materija. U toku 2009. godine potpisana je i Konvencija o centru za sprovođenje prava u jugoistočnoj Evropi (SELEC⁵³) što, nakon ratifikacije, treba zamijeniti naziv SECI.

Autohtone regionalne inicijative

Razumjevajući značaj koji regionalnoj suradnji pridaju EU i NATO ali i ostatak međunarodne zajednice, te učestvujući u manjoj ili većoj mjeri u njihovim mehanizmima socijalizacije, zemlje Zapadnog Balkana su preuzele inicijativu i same kreirale određene mehanizme koji su se vezivali za pojedine grupe izazova.

Ipak, jedna inicijativa je starija od svih prethodnih pokušaja i odnosi se na nastojanje balkanskih zemalja da i u ranijim periodima kreira jednu vrstu autohtonog političkog foruma koji bi poluostrvo posmatrao kao jednu uvezanu cjelinu. Kako to napominje Lopandić⁵⁴ prvi pokušaji balkanske integracije nastali su u periodu 1930.- 40. godine u kojem su održane četiri konferencije nezvaničnih predstavnika i koje su nastojale

---

⁴⁶ South East Defence Ministerial

⁴⁷ Multinational Peace Force Southeastern Europe

⁴⁸ Southeastern Europe Peacekeeping Brigade

⁴⁹ South-Eastern Simulation Network

⁵⁰ South East Europe Military Education Cooperation

⁵¹ South East Europe Clearing-house

⁵² Southeast Europe Cooperation Initiative

⁵³ Convention on Southeastern European Law Enforcement Centre

⁵⁴ Lopandić, D. i Kronja, J. (2010), str. 35-55

kreirati neku vrstu „Balkanskog pakta“. U toku II svjetskog rata i za vrijeme „Hladnog rata“ bilo je nekoliko inicijativa usmjerenih ka stvaranju Balkanske unije u manjem ili većem formatu ali su sve okončane bezuspješno. Posljednji primjer regionalne suradnje na Balkanu predstavljaju dvije konferencije ministara vanjskih poslova održane u periodu 1988.-90. godine, nakon čega će krenuti globalna previranja sa regionalnim efektima gdje je raspad bivše SFRJ propraćen krvavim sukobima i ogromnim stradanjima koji će u region donijeti strah, nepovjerenje i uzdržanost.

Tek nakon potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma stvorili su se uvjeti za obnovu regionalnih inicijativa pa je konferenciju ministara vanjskih poslova zamijenila Konferencija o stabilnosti, sigurnosti i suradnji zemalja jugoistočne Evrope (KSBS). Nakon sukoba na Kosovu 1999. godine konferencija mijenja naziv u Proces za suradnju u jugoistočnoj Evropi (SEECP⁵⁵), da bi 2000. godine bila potpisana Povelja o dobrosusjedskim odnosima, stabilnosti, sigurnosti i suradnji u JIE kao njegov osnovni dokument. Konačni odnosi uređeni su 2007. godine kada je SEECP potvrdio status političkog okvira čiji operativni organ predstavlja RCC.

Konferencija načelnika generalštabova balkanskih zemalja (B9) predstavlja još jednu autohtonu inicijativu u domenu vojno-vojne suradnje i radi kroz dvije podgrupe: Podgrupu za obuku, obrazovanje i vježbe te Podgrupu za asimetrične prijetnje.

Zajednički centar za policijsku saradnju između Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije počeo je sa radom 2014. godine u Trebinju i njegov zadatak je koordinacija aktivnosti u borbi protiv svih oblika prekograničnog kriminala.

Savjetodavna grupa tužilaca jugoistočne Evrope (SEEPAG⁵⁶) je formirana 2003. godine i ne predstavlja organizaciju u klasičnom smislu već radije mrežu kontakt-osoba u tužilaštvima država članica za unapređenje suradnje tužilaca i pružanje pravne pomoći.

Sličnu mrežu formiralo je i šest država Zapadnog Balkana 2010. godine pod nazivom Mreža javnih tužilaca Zapadnog Balkana (PROSECO⁵⁷) čija je svrha omogućavanje intenzivne suradnje u istrazi i podizanju optužnica protiv osoba osumnjičenih za organizirani kriminal i članova kriminalnih udruženja i organizacija.

Iako se parlamentarna suradnja u jugoistočnoj Evropi i na Zapadnom Balkanu odnosi na cjelokupnost aktivnosti ove grane vlasti ipak su teme koje se tiču sigurnosti i sigurnosnog sektora vrlo često tema zajedničkih sastanaka u okviru inicijativa kao što su

---

⁵⁵ South East European Cooperation Process

⁵⁶ South East European Prosecutors Advisory Group

⁵⁷ Western Balkans Prosecutors Network

Regionalni sekretarijat za parlamentarnu suradnju u jugoistočnoj Evropi (RCSP SEE⁵⁸), Cetinjski parlamentarni forum te Konferencija odbora za evropske integracije parlamenta zemalja učesnica u Procesu stabilizacije i pridruživanja (COSAP⁵⁹).

Domen civilnog života iako raznovrstan (ali ne i dovoljno razvijen) također bilježi određene inicijative koje se odnose na sektor sigurnosti od kojih je najznačajnije napomenuti Konzorcij think tankova Zapadnog Balkana koji okuplja sedam nevladinih organizacija u cilju realiziranja zajedničkih istraživanja kojom prilikom se otvaraju i mnoga senzitivna pitanja.

Pored svih navedenih multilateralnih inicijativa postoji i čitav niz bilateralnih inicijativa koje BiH ima sa zemljama Zapadnog Balkana, posebno svojim susjedima; Hrvatskom, Srbijom i Crnom Gorom, no analiza ovih inicijativa prevazilazi ambicije ovog rada.

Konačno, važno je kazati da sve navedene inicijative koriste neki od poznatih institucionalnih aranžmana koji, u konačnici, također predstavljaju neku vrstu međunarodne prakse. Ti aranžmani mogu biti samiti šefova država i/ili vlada; sastanci na ministarskom nivou (vanjski poslovi, odbrana, pravda, unutarnji poslovi, i sl.); sastanci na nivou pomoćnika ministra; sastanci na nivou načelnika i zamjenika generalštabova OS, policijskih šefova, glavnih tužilaca i sl.; sastanci eksperata; različiti formati konferencija, seminara, radionica, okruglih stolova i sl.; formiranje ili korištenje centara za obuku i edukaciju, upotreba mobilnih timova za obuku; razmjena instruktora; zajedničke vježbe; istraživački projekti, sportska takmičenja; itd.

ZAKLJUČAK

Nakon elaboracije regionalne suradnje na Zapadnom Balkanu u kojoj BiH aktivno učestvuje i poredeći je sa ponuđenim teorijskim okvirom moguće je izvući nekoliko zaključaka i postaviti nekoliko pitanja relevantnih za buduća istraživanja: Postojanje ovolikog broja institucija, organizacija i inicijativa ukazuje na činjenicu da je međunarodna praksa regionalne suradnje na Zapadnom Balkanu vrlo razvijena i da, kao takva, osigurava okvir u kojem se može razvijati sigurnosna zajednica. U tom okviru većina aktivnosti se odvija u skladu sa procesom socijalizacije koju primjenjuju, prije svega, NATO i EU kao glavni protagonisti euroatlanskih integracija, što ne isključuje i druge zainteresirane subjekte međunarodne zajednice koji u tome vide svoj interes.

---

⁵⁸ Regional Secretariat for Parliamentary Cooperation in SEE

⁵⁹ Conference of the European Integration Parliamentary Committees of States participating in the Stabilization and Association Process

Postojanje mnoštva regionalno-autohtonih inicijativa međutim, svjedoči ne samo o prevalenciji omogućavajućih faktora oličenih u političkoj volji svih sudionika već i sposobnosti zemalja regiona da pravilno asimiliraju socijalizirajuće norme, pa čak i da im kroz proces kontekstualizacije i kreacije, udahnu jednu sasvim novu dimenziju doprinoseći na taj način razvoju same međunarodne prakse. Ovaj proces se, s jedne strane dešava na način da svaka država domaćin nekog sastanka ili samita nastoji da bude upamćena po sopstvenom doprinosu pokušavajući inicirati neku novu organizaciju/instituciju (što u konačnom može rezultirati nekontroliranom proliferaciji), ili, s druge strane, ukoliko se ne radi o formiranju novih onda se nastoji dati smisao postojećim, što nerijetko rezultira vrlo dobrim inicijativama. Sve to također jasno svjedoči o postojanju Poulliotove prakse praktičnosti u domenu Checkelove internalizacije Tipa II.

No, istovremeno, vrijedi postaviti pitanje u kojoj mjeri dominira koja vrsta logike s obzirom na činjenicu da NATO i EU insistiraju na regionalnoj suradnji kao uvjetu za članstvo i da, u tom kontekstu, logika praktičnosti oličena u sopstvenom interesu može ipak biti dominantni *modus operandi* država regiona. Ovakvom pitanju doprinosi i činjenica da postoji mnoštvo inicijativa koje se suštinski dupliraju ali da su inicirane željom pojedinih sudionika za demonstracijom vlastite sposobnosti za preuzimanjem liderske pozicije.

Analizirajući mogućnost djelovanja treće varijable Adlera i Barnetta koja se odnosi na međusobno povjerenje i izgradnju identiteta kao željenog stanja sigurnosne zajednice teško je potvrditi da se može govoriti o novom identitetu u nastajanju. Ipak, ima razloga za vjerovanje da ovoliki broj transakcija doprinosi kreiranju "mreža" ili "zajednica interesa" što pomaže razbijanju predrasuda i olakšava kooperativnost na ekspertskom nivou, kao i da toliki broj transakcija, namjerno ili ne, doprinosi i izgradnji povjerenja u dijelu da je jako teško sakriti loše namjere.

Kada je u pitanju BiH, može se konstatirati da je zapravo vrlo malo regionalnih inicijativa u kojima ova zemlja ne učestvuje. Posmatrajući njeno vanjsko-političko opredjeljenje sasvim je jasno da je BiH opredjeljena za regionalnu suradnju u svim aspektima. Istovremeno, vrijedilo bi istražiti u kojoj mjeri se sklonost BiH regionalnoj suradnji odnosi na njene aspiracije za članstvo u NATO i EU, a u kojoj mjeri je to pitanje unutarnje stabilnosti koja je sudbonosno vezana za njene susjede u kontekstu konstitutivnosti njenih naroda? Kako god, svojim aktivnim učešćem u većini inicijativa i svojim, nerijetko vrlo kreativnim doprinosom, može se izraziti uvjerenje da BiH doprinosi izgradnji povjerenja i miroljubivom rješavanju sukoba u regionu iz čega slijedi da BiH konstruktivno doprinosi izgradnji sigurnosne zajednice na Zapadnom Balkanu.

LITERATURA

1. Adler, E. (2008) *The Spread of security Communities: Communities of Practice, Self Restraint, and NATO's Post Cold War Transformation*, European Journal of International relations, Vol. 14, No. 2, pp. 195-230.
2. Adler, E. and Barnett, M. (ed.) (1998) *Security Communities*, Cambridge: Cambridge University Press.
3. Adler, E. and Pouliot, V. (ed.) (2011) *International Practices (Cambridge Studies in International Relations)*. New York: Cambridge University Press.
4. Bourdieu, P. (1990) *The Logic of Practice*, California: Stanford University Press.
5. Checkel, J. T. *International Institutions and Socialization in Europe: Introduction and Framework*. International Organizations. The IO Foundation. Vol. 59, Fall 2005. pp. 801-826.
6. Dautović, K. (2007) *Prevenција konflikata u međunarodnim odnosima*, Travnik: BZK Preporod.
7. Deutsch, K. W. et al. (1957) *Political Community in the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*, New York: Princeton University Press.
8. Deutsch, K. W. et al. (1968) *The Analysis of International Relations*. New Jersey: Prentice Hall.
9. François, I. (2000) 'Partnership: One of NATO's Fundamental Security Tasks'. *NATO Review*, Vol. 48, No. 2, pp. 27-30.
10. Lopandić, D i Kronja, J. (2010) *Regionalne inicijative i multilateralna saradnja na Balkanu*, drugo dopunjeno izdanje, Beograd: Evropski pokret u Srbiji.
11. Nolan, J. E. (ed.) (1994) *Global Engagement: Cooperation and Security in the 21st Century*. Washington DC: The Brooking institution.
12. Pouliot, V. (2008) The Logic of Practicality: A Theory of Practice of security Communities. *International Organizations*, Vol. 62, pp. 257-288.
13. *Regional Security Strategy from the Perspective of the Civil Society*. A project of the Atlantic Treaty Organization, 2006.
14. Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo BiH, 2006.
15. Van Wagenen, R. W. (1952) *Research in the International Organization Field*, New York: Princeton - Center for Research on World political Institutions.
16. Van Wagenen, R. W. (1965) 'The Concept of Community and the Future of the United Nations', *International Organizations*, XIX, pp. 812-827.

Kenan Dautović